

ГЕНДЕРНІ СТЕРЕОТИПИ ОСОБИСТОСТІ: СУТНІСТЬ І ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ

Висвітлено основні підходи до дослідження проблеми гендерних стереотипів особистості у психологічній науці.

Ключові слова: *гендер, стереотип, соціальні стереотипи, гендерні стереотипи.*

Постановка проблеми

Вступ. В умовах загальносвітової нестабільності соціально-економічної ситуації особистість, яка сформувала життєві стратегії та звички, виявилася перед необхідністю переоцінки своїх цілей і прагнень, переборення численних стереотипів про світ і про себе, пошуку нового, особливого й самостійного шляху, який сприятиме усвідомленню та розкриттю її потенційних можливостей. Серед таких стереотипів вагоме місце займають гендерні стереотипи, що часто утруднюють задоволення потреби людини в самореалізації.

Поділ людей на чоловіків і жінок є центральною установкою у сприйнятті ними відмінностей у психіці та поведінці людини. Багато хто вважає, що ці відмінності пов'язані з генетичними, анатомічними та фізіологічними особливостями чоловічого й жіночого організму. Ідея протиставлення чоловічого й жіночого закріплена у різних соціальних інститутах, таких як: сім'я, армія, виховні заклади, право. Але факт тілесної несхожості чоловіка та жінки, ще не говорить про те, що саме звідси походять і спостерігаються відмінності між ними. Адже, крім конституціональної сторони, ці відмінності мають соціокультурний контекст: вони відображають те, що в це час і в цьому суспільстві вважається властивим чоловікам, а що — жінкам. Тобто статеві відмінності використовуються суспільством для диференціації соціальних ролей і очікування відповідної поведінки на основі наявних у цьому суспільстві гендерних стереотипів, що утруднює самореалізацію особистості.

Аналіз останніх досліджень. Слід зазначити, що окремі питання, пов'язані з гендерними стереотипами й особливостями їх прояву вже були предметом уваги дослідників. Так, зокрема, розглядалися питання ролі гендерних стереотипів у формуванні та розвитку ідентичності в дитячому та підлітковому віці (В. Абраменкова, Н. Богомолова, Т. Говорун, О. Кікнежді, М. Мелтсас, Д. Хартлі та ін.), особливості гендерних уявлень і стереотипів студентської молоді (Т. Голованова, Т. Данильченко, Л. Штильова та ін.), ролі засобів масової інформації у формуванні й підтримці традиційних ролей чоловіків і жінок (С. Бем, Ш. Берн, Н. Гафізова, М. Кімел, К. Радченко та ін.).

Водночас актуальним уявляється систематизація і узагальнення різних підходів до визначення проблеми сутності й особливостей прояву гендерних стереотипів особистості у психологічній науці. Саме це визначило *мету* нашої роботи — на основі теоретичного аналізу літератури визначити основні підходи до сутності та особливостей прояву гендерних стереотипів особистості.

Виклад основного матеріалу

Особистий досвід спілкування, знання людей узагальнюються та закріплюються у вигляді соціальних стереотипів, які автоматизують мислення людини, допомагають без усяких зусиль давати оцінку тим явищам, яких стосуються стереотипні судження.

Сам термін «соціальний стереотип» належить У. Ліппману, який визначає його як упорядковані, схематичні, детерміновані культурою уявлення про світ, що заощаджують її зусилля у сприйнятті складних соціальних об'єктів і захищають її цінності, позиції та права. Водночас стереотипи недостатньо повно відображають дійсність, оскільки містять у собі уявлення лише про деякі сторони явищ громадського життя і некритично запозичаються від авторитетних людей [7].

У своїх дослідженнях В. Агєєв доводить, що соціальні стереотипи засвоюються з того моменту, як тільки людина починає ідентифікувати себе з групою і повною мірою усвідомлювати себе її членом [1]. При цьому науковці відзначають такі характеристики соціального стереотипу: стійкість, цілісність, консерватизм і високий опір будь-якій трансформації, спрямованої на його зміну [2; 5; 10].

Різновидом соціальних стереотипів є гендерні стереотипи, що визначаються як детерміновані культурою спрощені, стійкі, емоційно пофарбовані образи поведінки, риси характеру чоловіків і жінок [1; 12].

За результатами теоретичного аналізу літератури можна виділити декілька основних підходів до дослідження проблеми гендерних стереотипів особистості: психоаналітичний, соціобіологічний, біхевіористичний, когнітивний, конструктивістський, гендерний.

У рамках традиційного *психоаналітичного підходу* головна роль у статевій диференціації приписується біологічним факторам. З. Фрейд вважав, що жіноче властиве біологічній жінці, а чоловіче — біологічному чоловікові, відхилення від цієї норми є симптомом психічного розладу. Дослідник наголошував, що ролі статей від природи мають бути комплементарні та взаємодоповнювальні і виводив психологічні відмінності статей з різної будови їхніх статевих органів [15].

У межах цього підходу К.-Г. Юнг вважав, що в структурі позасвідомого є як чоловіче, так і жіноче начало. В індивідуальному позасвідомому чоловіка міститься його жіноча сторона (аніма), символами якої є Діва Марія, Жінка-мати. Підсвідома чоловіча сторона особистості жінки (ані мус) є роллю, яка дається природою. Під час індивідуації відбувається відкриття цілісного, вихід за межі статевої належності, проникнення в архетип самості, який поєднує і жіноче, і чоловіче в одній людині. «Відкрити себе» значить прийняти інтеграцію чоловічого і жіночого в собі такою, якою вона є [16].

Отже, у межах психоаналітичного підходу задається статевий диморфізм, прихильники якого вбачають формування стереотипів у спадкових факторах, закріплених в історично усталених формах розподілу праці. Дослідник В. Геодакян різностатеві істоти розглядає як інформаційні системи, яким у процесі еволюції відведені полярні ролі — збереження генофонду, адаптації та виживання [4]. Чоловічі істоти пристосовані сміливо й безстрашно досліджувати зовнішній світ, розширювати середовище проживання й утверджувати своє існування в ньому. Жіноча біологічна роль полягає в тому, щоб асимілювати здобуту інформацію, зберегти здобутки, закріпити, передати у спадок вигідні ознаки.

Прибічники *соціобіологічного* підходу поєднують біологію статі, її репродуктивну функцію з історично усталеними функціональними ролями чоловіків і жінок, наголошуючи на тому, що різне репродуктивне призначення чоловічого та жіночого організмів диктує відповідний патріархальний розподіл ролей — годувальника та хранительки. У рамках соціобіологічної теорії автори концепції функціоналізму Т. Парсонс та Р. Бейлс ([6] розвинули ідею позитивної диференціації статевих ролей, доводячи, що в сучасній сім'ї подружжя має виконувати предметно-інструментальну (підтримання зв'язку між сім'єю та зовнішнім середовищем, чоловіче у соціумі, роботі, що зумовлює роль годувальника в сім'ї) та емоційно-експресивну роль (підтримка емоційного клімату в сім'ї, опіка та виховання дітей), які максимально відповідають біологічній і соціальній природі людини. Виходячи з основних положень цієї концепції, *статеворольові стереотипи* можна визначити як узагальнені образи чоловічої та жіночої ролей.

Отже, внаслідок біологізаторського підходу основним є процес ідентифікації дитини з батьками в ранньому дитинстві; при цьому особистість розвивається повноцінно, коли слідує типовим чоловічим і жіночим моделям поведінки, коли для типової чоловічої поведінки є характерними активність, агресивність, рішучість, прагнення до змагання, здатність до творчої діяльності, а для жіночої поведінки — нерішучість, конформність, залежна поведінка, відсутність логічного мислення, більша емоційність тощо.

Згідно з *біхевіористичним* підходом, засновником якого є Дж. Уотсон, дитина народжується вільною від досвіду чи схильностей, і виключно батьки несуть відповідальність за те, якою вона стане. Психічний розвиток людини ототожнюється з її навчінням, тобто будь-яким набуттям знань, умінь та навичок, і не тільки тих, які спеціально формуються, а й тих, що виникають стихійно. Дослідження розвитку психіки — це виявлення механізмів формування поведінки, зв'язків між стимулами та реакціями, які на них виникають. Отже, найближче оточення від народження дитини підкріплює статевотипізовану поведінку і карає за гендерно нетипову, диференціюючи психологію статей. На цій підставі теорію соціального навчіння чоловічим і жіночим ролям називають статевою типізацією. Спрямування статево-рольових установок, оволодіння відповідними вміннями і навичками через заохочення — покарання відбувається в сім'ї, закріплюється впливом ЗМІ, школи, середовища однолітків [5; 16].

Деталізуючи біхевіоральний підхід, Б. Скіннер констатував, що стереотипізація виникає як результат унікального досвіду *оперантного навчіння*: люди схильні повторювати ті дії, що призводять до суб'єктивно приємних позитивних наслідків, і уникають того, що викликало негативні результати. У рамках цього підходу йдеться про такі механізми формування гендерних стереотипів, як: 1) спрямування (організація «жіночого» чи «чоловічого» навколишнього мікросередовища дітей), 2) моделювання (поведінка слугує моделлю для наслідування як на свідомому, так на підсвідомому рівнях), 3) підкріплення (винагорода, похвала дитини за дотримання певного типу поведінки) та 4) покарання [16].

Прихильники теорії навчіння звертають увагу на те, що протягом шкільного періоду до дівчаток і хлопчиків ставляться по-різному. За спостереженнями, вчителі схвалюють наполегливість і навіть агресивність хлопчиків, підбадьорюють, заохочують

їх до змагання, вияву самостійності й незалежності. Різні орієнтири та моделі для наслідування продовжують діяти в студентські роки, під час творення кар'єри в дорослому віці [5].

Отже, згідно з біхевіористичним підходом у рамках теорії соціального наслідання вважається, що формування гендерних стереотипів залежить від батьківських моделей поведінки, яким дитина прагне наслідувати насамперед через спостереження, і від підкріплення – позитивного за поведінку, відповідну уявленням батьків про статеву приналежність дитини, і негативного – за протилежну.

У *когнітивному підході* до розуміння психологічної природи виникнення стереотипів стверджується, що вони входять до складу пізнавального процесу і є результатом стереотипізації. Вчені, які зробили значний внесок у розвиток даного підходу (С. Бем [17], Л. Колберг [20], Ф. Пратто [21] та ін.), дотримуються думки, що стереотипи за допомогою універсальної та адаптивної функцій систематизують умовиводи людей, і це допомагає спростити сприйняття складної системи світу й організувати інформацію таким чином, що люди виявляються здатними миттєво складати уявлення про інших.

Прихильники когнітивного підходу вважають, що гендерні стереотипи являють собою бінарні опозиції — протилежні уявлення про чоловіче та жіноче. Оскільки обидві гендерні групи завжди взаємодіють в одному суспільстві, це уможливлює безпосереднє враження про протилежну стать, оволодіння знаннями про гендерні критерії під час соціалізації, що дає змогу протягом життя категоризувати інших людей за статевою ознакою.

Л. Колберг пов'язував диференціацію поведінки статей з різними рівнями й етапами розвитку моральної свідомості в процесі когнітивного дозрівання. На першому *доконвенційному* рівні поведінка дитини ґрунтується на прагненні дотримуватися правил задля уникнення покарання й отримання винагороди. На другому *конвенційному* рівні відбувається орієнтація на образи поведінки, допустимі чи не допустимі в цьому суспільстві. Це рівень пристосування до вимог навколишнього середовища. Досягаючи третього рівня *постконвенційної* моралі, дитина виявляє гнучкіше розуміння того, що люди мають підпорядковувати свою поведінку прийнятним образам поведінки заради соціального порядку. На цьому рівні морального розвитку вона може досягти п'ятої стадії — орієнтації на соціально прийняті нормативи або шостої стадії *пост-конвенційного* морального розвитку — орієнтації на індивідуальні принципи та власну свідомість [20].

Важливим аспектом дослідження гендерних стереотипів у рідчизі когнітивізму є відмінності між чоловіками та жінками у сприйнятті інформації. Зокрема, було встановлено, що жінки краще сприймають вербальну інформацію, а чоловіки — візуальну; чоловіки мислять більш стереотипно, ніж жінки. Проте достовірні висновки зробити неможливо, тим більше, що останніми роками відзначається поступове стирання особливостей когнітивного сприйняття інформації [3].

У межах такоо підходу розроблено *теорію гендерної схеми* (С. Бем [17]), згідно з якою гендерні стереотипи («схеми») засвоюються в процесі первинної соціалізації відповідно до статевої самоідентифікації дитини. Схема як узагальнене знання певного об'єкта організовує та спрямовує процес пізнання, утримує в собі певну суму

знань з індивідуального досвіду. Орієнтуючись на них, дитина засвоює певні асоціативні алгоритми поведінки дорослих.

Отже, сприйняття, оцінка та трактування гендерних стереотипів чоловіками і жінками відповідно до когнітивного підходу залежить від гендерної групи, в якій формується і підкріплюється статево-рольова поведінка і стереотипи.

За *конструктивістським* підходом (П. Бергер, Г. Гарфінкель [18], І. Гофман [19], Т. Лукман [2] та ін.) гендерні стереотипи формуються під час соціалізації, починаючи з раннього віку в процесі засвоєння культурних цінностей, норм і уявлень про належну статево-рольову поведінку.

У цьому підході «гендер» вбачається як соціокультурний конструкт, що безперервно створюється у процесі інтеракції, містить у своїй структурі статево-рольові стереотипи поряд із біологічною статтю і «гендерним дисплеєм». І. Гофман [19] розуміє соціально-нормативні ідентифікаційні прояви, що свідчать про приналежність індивіда до тієї або іншої категорії статі. Моделювання дисплею прямо залежить від стереотипів, шаблонів, які допомагають конструювати чоловіче та жіноче подібно до представників ідентифікаційної групи, допомагаючи відчувати свою співпричетність і несуперечливість.

Такі вчені, як П. Бергер і Т. Лукман, відмічають «значущість інших» у процесі соціалізації: проживаючи в одному світі з іншими людьми, людина входить в об'єктивний світ суспільства. Значущі інші є агентами соціалізації, відіграючи функцію підтримання суб'єктивної реальності індивіда, її легітимації. Внаслідок цього зміст стереотипів відповідає загальноприйнятим нормам старшого покоління, в якому проходила первинна соціалізація індивіда [2].

В онтогенезі індивіда гендерні схеми пов'язані з його образом Я. Суспільство безпосередньо не вимагає від нього вибору певної лінії статево-рольової поведінки. Це роблять схеми-матриці, які засвоюються у ранньому дитинстві у сім'ї та діють на свідомому й підсвідомому рівнях, відсіюючи нетипові ролі.

Також потрібно виділити позицію Л. Репіної, яка відзначає, що гендерні стереотипи конструюються суспільством під впливом соціальних інститутів і культурних традицій. Одночасно гендерна приналежність вбудована в структуру всіх суспільних інститутів і відтворення гендерної свідомості на рівні індивіда підтримує систему відносин, яка склалась історично (влади і підкорення). Отже, в цьому контексті гендерна роль виступає як один з елементів соціальної ієрархії, системи розподілу влади, престижу поряд з расовою, етнічною й класовою приналежністю [13].

У річищі *гендерного підходу* (Ш. Берн [3], Т. Говорун [5], О. Кікінеджи [5], І. Кльоцина [11], В. Москаленко [9] та ін.) стверджується необхідність компенсації негативного впливу традиційних гендерних стереотипів на самореалізацію особистості. Зокрема, І. Кон зазначає, що більшість сучасних гендерних стереотипів відображають застарілі норми суспільства, що на сьогодні становить бар'єр у практичній реалізації політики гендерної рівності в державі [8].

Авторка концепції андрогінії Ш. Берн стверджує, що саме людина з андрогінними характеристиками (яскраво вираженою маскуліністю та фемініністю одночасно) й егалітарними гендерними стереотипами може функціонувати більш ефективно в різних умовах, ніж людина, яка має традиційні чоловічі та жіночі якості [3].

У межах гендерного підходу Т. Говорун та О. Кікінеджи зазначають, що гендерні стереотипи як найпоширеніші, консервативніші уявлення про соціальну атрибуцію статі є примітивною формою оцінювання чоловіків і жінок, що базуються на традиційному розподілі гендерних ролей. Вони спричиняють психологічний тиск на розвиток особистості, спонукають наслідувати певні статево співвідносні норми поведінки, що може породжувати внутрішній конфлікт. Змістом найтипівіших стереотипів є чоловіча і жіноча психологія, сфери діяльності жінок та чоловіків, соціальний статус. Дослідниці вказують на те, що гендерні стереотипи є досить ригідними, консервативними утвореннями, що формували громадську думку протягом тривалого часу, переважна їх більшість орієнтована на патріархальний, дихотомічний розподіл гендерних ролей, домінувальну позицію чоловіка та підпорядковану позицію жінки в суспільстві та сім'ї [5].

За І. Кльоциною, гендерні стереотипи народжують спрощені та досить умовні уявлення про людей, формують очікування й установки щодо інших, сприяють спрощеному сприйняттю та позбавляють можливості пізнання окремої особистості. Особистісні уявлення людини про себе, про свою діяльність тісно пов'язані з гендерними стереотипами [11]. Отже, традиційні гендерні стереотипи досить негативно впливають на самореалізацію чоловіка та жінки, виступаючи бар'єром в індивідуальному розвитку.

В. Москаленко у своїй культурно-діяльнісній концепції стверджує, що культура, взята в контексті історії розвитку людської статі, де всі предметні зміни корелюють з розвитком статевої властивості індивідів, є ні що інше, як гендерна культура суспільства, яка складає таку надіндивідуальну загальнообов'язкову поза генетично задану програму, яка наказує індивідам відповідати певним соціокультурним ексикаціям щодо прийнятих для цього суспільства «зразків поведінки» і зовнішнього вигляду чоловічої й жіночої статі протягом входження особистості в соціально-культурне середовище [9]. Визначаючи сутність механізму стереотипізації, дослідниця зазначає, що він полягає в приписуванні різноманітних характеристик через віднесення об'єкта, що спостерігається, до певної категорії на підставі протиставлення іншій. Внаслідок цього традиційні гендерні стереотипи можна трактувати як протиставлення маскулінності та фемінінності, властиве певній гендерній культурі. Ці стереотипи в силу таких особливостей, як спрощеність, схематизованість, некритичність, емоційна забарвленість, мають надзвичайно сильну дієвість як у формуванні поведінки окремої особистості, так і великих груп людей.

Узагальнюючи ці підходи, гендерні стереотипи можна визначити як детерміновані культурою спрощені, стійкі, емоційно пофарбовані образи поведінки, риси характеру чоловіків і жінок і поділити на чотири групи [1; 5; 8; 12 та ін.]:

1) стереотипи маскулінності-фемінінності — нормативні уявлення про соматичні, психічні, поведінкові властивості, що є характерними для чоловіків і жінок (чоловіки компетентні, домінантні, незалежні, агресивні, самовпевнені, схильні міркувати логічно, здатні керувати своїми почуттями, а жінки пасивні, залежні, емоційні, турботливі та ніжні);

2) стереотипи щодо змісту праці чоловіків і жінок (традиційною для жінок вважається виконавча, обслуговувальна діяльність, а для чоловіків — діяльність інструментальна, творча, керівна);

3) стереотипи, що пов'язані з закріпленням професійних і сімейних ролей відповідно до статі (для чоловіків головними ролями є професійні, а для жінок — сімейні ролі);

4) стереотипи, що пов'язані з привабливістю, критеріями оцінки зовнішності чоловіка та жінки (наприклад, він сильний, вона тендітна та ін.).

Негативні прояви цих стереотипів полягають у різній інтерпретації та оцінці тієї ж самої події залежно від статі учасника цієї події, коли на основі одиничного випадку робляться узагальнені висновки. Для жінок, які виявляють свої здібності, бажають реалізувати свій потенціал, може виникнути конфлікт з традиційними поглядами довколишніх на місце жінки в суспільстві. Для чоловіків висуваються вимоги слідувати нормам успішності в усіх сферах життя, що повністю неможливо. Унаслідок цього виникає стрес, який веде до компенсаторних реакцій: обмеження емоційності, нав'язливе прагнення до змагання тощо [14], що утруднює самореалізацію особистості.

Висновки

Виокремлено основні підходи до сутності поняття «гендерний стереотип»: 1) *психоаналітичний підхід*, прихильники якого вбачають витoki диференціації психології статей та формування гендерних стереотипів у різних способах ідентифікації, спричинених відмінністю в анатомічній будові статевих органів); 2) *соціобіологічний підхід* (за яким констатується різне репродуктивне призначення чоловічого і жіночого організмів з відповідним йому розподілом статей у соціумі — хранительниці та годувальника); 3) *біхевіористичний підхід* (відповідно до якого статево типізовану поведінку розглядають як результат оперантного навчання дітей, використання щодо них позитивного та негативного підкріплення); 4) *когнітивний підхід* (згідно з яким гендерні уявлення особистості є результатом не лише наочності з боку соціального оточення, а й розвитку її внутрішнього світу, когнітивних схем); 5) *конструктивістський підхід* (гендерні стереотипи конструюються під час соціалізації, починаючи з раннього віку в процесі засвоєння культурних цінностей та уявлень про належну статево ролю поведінку); 6) *гендерний підхід* (що базується на необхідності розвитку егалітарних гендерних стереотипів в умовах гендерної рівності, тоді як традиційні гендерні стереотипи спричиняють психологічний тиск на розвиток особистості, спонукають наслідувати певні статево співвідносні норми поведінки).

На основі узагальнення цих підходів гендерний стереотип визначено, як набір загальноприйнятих норм і суджень, які стосуються статусу жінок і чоловіків, норм їхньої поведінки, мотивів учинків, характеру потреб, оцінки зовнішності тощо.

Розв'язання проблеми гендерної рівності в нашому суспільстві залежить від низки чинників, зокрема, від сфери освітньої галузі і ВНЗ як важливої ланки гендерної соціалізації особистості. Тому подальшою перспективою дослідження є визначення специфіки гендерних стереотипів викладачів вищої школи та психологічних засобів їх корекції в умовах післядипломної педагогічної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Агеев В. С. Психология межгрупповых отношений / В. С. Агеев. — М. : МГУ, 1983. — С. 76–134.

2. Бергер П. Социальное конструирование реальности. Трактат по социологии знания / П. Бергер, Т. Лукман. — М. : Медиум, 1995. — 323 с.
3. Берн Ш. М. Гендерная психология / Ш. М. Берн ; пер. с англ. С. Рысева, Л. Царук, М. Моисеева [та ін.]. — СПб. : Нева, 2001. — 320 с. — (Проект «Психология – BEST»).
4. Геодакян В. А. Мужчина и женщина. Эволюционно-биологическое предназначение / В. А. Геодакян // Женщина в аспекте физической антропологии ; отв. ред Г. А. Аксянова. — М., 1994. — С. 171–189.
5. Говорун Т.В. Гендерна психологія : навч. посіб. / Т. В. Говорун, О. М. Кікінежді. — К. : Академія, 2004. — 308 с.
6. Заграй Л. Д. Молодіжна субкультура: гендерний досвід / Л. Д. Заграй. — Івано-Франківськ : Нова зоря, 2012. — 376 с.
7. Каган В. Е. Когнитивные и эмоциональные аспекты гендерных установок у детей 3–7 лет / В. Е. Каган // Вопросы психологии. — 2000. — № 2. — С. 65–69.
8. Кон И. С. Маскулинность как история / И. С. Кон // Гендерные проблемы в общественных науках. — М., 2001. — С. 9–38.
9. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник / В. В. Москаленко. — К. : Центр навч. літ-ри, 2005. — 624 с.
10. Оксамитна С. М. Гендерні ролі та стереотипи / С. М. Оксамитна // Основи теорії гендеру. — К. : К.І.С., 2004. — С. 157–181.
11. Практикум по гендерной психологии ; под ред. И. С. Клециной. — СПб. : Питер, 2003. — С. 143–146.
12. Психология: словарь / под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. — 2-е изд., испр. и доп. — М. : Политиздат, 1990. — 494 с.
13. Репина Л. П. История женщин сегодня / Л. П. Репина // Человек в кругу семьи. Очерки по истории частной жизни в Европе до начала нового времени ; под ред. Ю. Л. Бесмертного. — М., 1996. — С. 35–73.
14. Титаренко Т. М. Кризь статево-вікові обмеження / Т. М. Титаренко // Життєвий світ особистості: у межах і за межами буденності. — К. : Либідь, 2003. — С. 113–139.
15. Фрейд З. Основные принципы психоанализа / З. Фрейд ; пер. с англ., нем. А. Хомик, Е. Глушак. — М. : Рефл-бук, К. : Ваклер, 1998. — 284 с.
16. Хьелл Л. Теории личности: основные положения, исследования и применение / Л. Хьелл, Д. Зиглер ; пер. с англ. С. Меленевской, Д. Викторовой. — СПб. : Питер, 2000. — 608 с. — (Серия «Мастера психологии»).
17. Bem S. L. Gender Schema Theory and Its Implications for Child Development / S. L. Bem // Signs: Journal of Women in Culture and Society. — 1983. — Vol. 8. — № 4. — P. 598–615.
18. Garfinkel H. Studies in Ethnometodology / H. Garfinkel. — Oxford : Polity Press , 1984.— 288 p.
19. Goffman E. Gender Display / Erving Goffman. — Blackwell Publ, 1997. — P. 208–227.

20. Kohlberg L. Cognitive-developmental analysis of children's sex-role. Concepts and attitudes / L. Kohlberg // The development of sex differences ; E. E. Maccoby (Ed.). — Stanford, 1996. — P. 56–93.

21. Pratto F. When race and gender go without saying // F. Pratto, J. D. Korchmaros, P. J. Hegarty // Social Cognition. — 2007. — № 25. — P. 241–247.

Тимошенко О. В.

**ГЕНДЕРНЫЕ СТЕРЕОТИПЫ ЛИЧНОСТИ:
СУЩНОСТЬ И ОСНОВНЫЕ ПОДХОДЫ К ОПРЕДЕЛЕНИЮ**

Освещены основные подходы к исследованию проблемы гендерных стереотипов в психологической науке

Ключевые слова: *гендер, стереотип, социальный стереотип, гендерный стереотип.*

Tymoshenko O. V.

**GENDER STEREOTYPE OF PERSONALITY:
CONTENT AND MAIN APPROACHES TO DETERMINATION**

Deals with main approaches to research of problem of gender stereotypes in psychological science

Key words: *gender, stereotype, social stereotype, gender stereotype.*